

TER BESLUITVORMING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2025-0000663813

Datum
21 november 2025

Opgesteld door
[Redacted]

Samengewerkt met
N.v.t.

Bijlage(n)
1

Aan
Van

MBZK
CZW

nota

Nieuwe werkwijze en handreiking constitutionele toetsing

Aanleiding

In het regeerprogramma is opgenomen dat de minister van BZK en de staatssecretaris Rechtsbescherming samen werken aan het verbeteren van respectievelijk de constitutionele toets en de algemene wetgevingstoets, en dat zij hierover aan de Tweede Kamer zullen rapporteren.

Bij brief van 25 juni 2025 heeft uw ambtsvoorganger de Tweede Kamer bericht dat de toegezegde rapportage over de constitutionele toets na het zomerreces zal worden toegezonden. Daarbij is aangegeven dat de rapportage zal bestaan uit een actualisering van de reeds bestaande handreiking constitutionele toetsing en een beschrijving van de nieuwe werkwijze voor de constitutionele toetsing van wetgevingsvoorstellen door BZK.

Geadviseerd besluit

- U wordt gevraagd de herziene handreiking constitutionele toetsing vast te stellen alsmede de aanbiedingsbrieven aan de Eerste en Tweede Kamer te ondertekenen en
- akkoord te gaan met het proces van besluitvorming over de herziene handreiking constitutionele toetsing.

Kern

- JenV is verantwoordelijk voor de algemene wetgevingstoets, en BZK voor de constitutionele toets op ontwerpregelgeving (ook wel: constitutionele toets ex ante). JenV heeft op 6 juni 2025 reeds aan de Tweede Kamer gerapporteerd over de verbeteringen aan de algemene wetgevingstoets. In die rapportage is tevens al enig inzicht gegeven in de hernieuwde samenwerkingsafspraken tussen BZK en JenV om de kwaliteit van advisering en toetsing over regelgevingsproducten te versterken.
- Vanuit BZK/CZW zijn de afgelopen periode de nodige stappen gezet om de constitutionele toets op ontwerpregelgeving beter te structureren en te versterken. Deze stappen en de daarbij behorende nieuwe werkwijze hebben hun beslag gekregen in een herziene versie van de al bestaande handreiking constitutionele toetsing.
- Met uw ambtsvoorganger is qua proces over de herziene handreiking afgestemd om hetzelfde stramien te volgen als destijds voor de eerste versie van de handreiking (van eind 2021). Dat betekent – kort gezegd – interdepartementale afstemming, voorleggen ter commentaar aan externe

contacten, agendering in het Interdepartementaal Hoofdenoverleg Wetgevingsbeleid (IHW) en vervolgens vaststelling door MBZK. Uw ambtsvoorganger heeft er daarbij, net als bij de vorige handreiking, voor gekozen om niet langs de ministerraad te gaan (zie ook toelichting hierna).

- De handreiking zal nog een definitieve vormgeving krijgen (door Xerox opgemaakt in de Rijkshuisstijl van BZK en als klikbare PDF). Na uw akkoord kan dit proces nog enkele weken in beslag nemen. De brieven aan de Eerste en Tweede Kamer zijn om deze reden nog ongedateerd en zullen worden verzonden zodra de definitieve vormgeving van de herziene handreiking gereed is.
- Voorgesteld wordt om de aanbiedingsbrief met de herziene handreiking ook in afschrift aan de Eerste Kamer te sturen. De huidige handreiking is desgevraagd in 2022 ter informatie naar de Tweede Kamer gestuurd en later, eveneens desgevraagd aan de Eerste Kamer.

Onze referentie
2025-0000663813

Datum
21 november 2025

Toelichting

Actualiteit

Het belang van voldoende aandacht voor grondrechten en constitutionele aspecten is recentelijk vanuit meerdere hoeken benadrukt. Gewezen kan worden op het rapport van de Parlementaire enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening (PEFD), het rapport van de Staatscommissie rechtsstaat, het hoofdlijnenakkoord en het regeerprogramma. Naast de nieuwe werkwijze van JenV bij de wetgevingstoets heeft deze actualiteit de belangrijkste aanleiding gevormd voor de herijking en aanscherping van de werkwijze van BZK bij de constitutionele toets.

Verantwoordelijkheden

De departementen zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor de houdbaarheid van de grondrechtelijke en andere constitutionele aspecten in hun ontwerpregelgeving.

Het ministerie van JenV is op grond van de Aanwijzingen voor de regelgeving primair verantwoordelijk voor de toetsing van wetgeving op rechtsstatelijke en bestuurlijke kwaliteit, met inbegrip van de constitutionele toetsing. Vanwege de verantwoordelijkheid van de Minister van BZK voor het beheer van de Grondwet bepalen diezelfde Aanwijzingen dat het ministerie van JenV bij de constitutionele toetsing van wetgeving samenwerkt met het Ministerie van BZK. In de praktijk voert BZK deze taak zelfstandig uit en geeft ook een eigen oordeel.

Herziene handreiking constitutionele toetsing en nieuwe werkwijze

De handreiking bevat een beschrijving van de aangepaste werk- en selectiewijze van BZK (in hoofdstuk 2 van de herziene handreiking). Daarnaast biedt de handreiking praktische handvatten en informatie voor departementen over de uitvoering van een constitutionele toets op ontwerpregelgeving.

De herziene handreiking heeft een andere opzet dan de eerdere, eerste versie van de handreiking. Deze is overzichtelijker, toegankelijker en praktischer gemaakt, onder meer door een stappenplan op te nemen voor het uitvoeren van een constitutionele toets.

In de aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer worden de aanpassingen in het proces van constitutionele toetsing door BZK beschreven. Een belangrijk onderdeel daarvan is de nauwere samenwerking met de wetgevingstoets van JenV, zowel inhoudelijk als procesmatig. Korthedshalve wordt u naar de aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer verwezen.

Onze referentie
2025-0000663813
Datum
21 november 2025

De handreiking en de nieuwe werkwijze zullen interdepartementaal bekend worden gemaakt, onder meer door aan te sluiten bij reguliere overleggen van de wetgevingsafdelingen van de departementen.

Proces van besluitvorming over nieuwe handreiking

Gelet op de actuele en bijzondere aandacht voor constitutionele toetsing ex ante is eerder in het proces de vraag opgekomen of, bovenop de hiervoor beschreven procedure, agendering van de herziene handreiking in de MR aangewezen is. Uw ambtsvoorganger heeft ervoor gekozen om de herziene handreiking, net als de vorige, niet te agenderen voor de MR. Omdat de uitvoering van constitutionele toetsing van ontwerpregelgeving (van alle departementen) een verantwoordelijkheid is van het ministerie van BZK achten wij aanbieding aan de MR niet noodzakelijk. Als u het om andere reden aangewezen acht om dat wel te doen, zal dit enige vertraging opleveren in zowel de vaststelling van de handreiking als de verzending van de toegezegde rapportage.

Politieke context

De Kamer heeft als medewetgever ook een belangrijke verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat wetgeving in overeenstemming is met de Grondwet en fundamentele rechten. Diverse parlementaire onderzoeken en zelfreflecties stellen dat constitutionele toetsing van wetgeving binnen de Kamer meer gestructureerde, verdiepende en systematische aandacht verdient. Tegen deze achtergrond is op 21 november 2024 door de Tweede Kamer de tijdelijke commissie grondrechten en constitutionele toetsing ingesteld voor de duur van de parlementaire periode. De tijdelijke commissie heeft tot nu toe 10 adviezen uitgebracht. Op 5 november 2025 heeft de nieuwgekozen Tweede Kamer opnieuw besloten in te stemmen met het instellen van een tijdelijke commissie grondrechten en constitutionele toetsing voor de duur van deze parlementaire periode. Aan het slot van de aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer wordt naar de rol van deze commissie kort verwezen.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.